

Angeline Stool Lillard: 'Montessori'

Daan Lockhorst

In de VS is een nieuw boek verschenen met de simpele titel 'Montessori'. Dat stemt sceptisch, want is er wel behoefte aan nog eens een verhandeling over Maria Montessori? Echter, de ondertitel maakt duidelijk dat de opzet van dit boek een geheel andere is: 'The science behind the genius'. Angeline Stool Lillard heeft zich tot doel gesteld te achterhalen in hoeverre modern onderzoek de montessoriaanse uitgangspunten ondersteunt. Ze heeft daartoe de theorie van de opvoeding en onderwijs volgens Montessori opgedeeld in acht principes: beweging en leren, keuze en controle, belangstelling, beloning en motivatie, leren van andere kinderen, betekenisvolle context, interactiestijlen van volwassenen en orde in de omgeving. In evenveel hoofdstukken doet ze verslag van haar zoektocht in de literatuur naar onderzoek betreffende de ontwikkeling en opvoeding van kinderen. De genuanceerde wijze waarop dat gebeurt doet aangenaam wetenschappelijk aan. Nu eens geen lofzang op Montessori, maar een eerlijke afweging van bevestiging en tegenspraak. In haar samenvatting stelt de schrijfster dat ze slechts één belangrijk aspect gevonden heeft waarop modern inzicht duidelijk afwijkt van de ideeën van Montessori. Terwijl deze het fantasiespel verwerpt als zijnde schadelijk voor de cognitieve ontwikkeling van het kind, wordt dat gevaar door onderzoek niet bevestigd. Integendeel, psychologisch onderzoek leert dat fantasiespel de ontwikkeling van het kind ondersteunt. Montessori en Piaget daarentegen stellen dat in fantasiespel het kind de werkelijkheid aanpast aan de eigen geest, terwijl het doel moet zijn dat het kind de realiteit leert kennen. Geen assimilatie van de werkelijkheid, maar accommodatie aan de werkelijkheid is hun devies.

De acht hoofdstukken bespreken in detail de diverse principes met uitvoerige verwijzing naar hedendaags onderzoek, dat over het algemeen Montessori in het gelijk stelt. Lillard bespreekt van de vele onderzoeken waar zij naar verwijst het theoretisch raamwerk en de praktische opzet. Daarbij vergelijkt ze de resultaten met de opvattingen van Montessori. Door deze opzet ontstaat er soms een verrassend nieuw zicht op wat Montessori geschreven heeft. Een aardig voorbeeld is de wijze waarop Ainsworth het empathisch vermogen van moeders uiteen legt in vier componenten: *gevoeligheid* voor de signalen van het kind, een juiste *interpretatie* van die signalen, een *gepaste reactie* tonen en dat ook *prompt* doen. Dit komt mooi overeen wat Montessori schrijft over de interventies van de leidster op basis van observatie; daarin zijn deze vier componenten te herkennen.

Hoewel Lillard dus over het algemeen bevestiging in het onderzoek vindt van de opvattingen van Montessori, zijn er ook allerlei details waarop dat niet het geval is of waarover in het geheel geen onderzoek te vinden is.

Het is een schitterend boek geworden, niet alleen wat de inhoud betreft, maar ook wat betreft de vormgeving. Het is meer een naslagwerk dan een studieboek; de uitvoerige index maakt het gemakkelijk de eigen interesse te volgen en snel dat detail te bestuderen waar men zelf belang in stelt. Ondanks de voortreffelijke opzet en uitvoering zijn er toch een aantal opmerkingen te maken. Om te beginnen heeft de schrijfster zich op een enkele uitzondering na beperkt tot Amerikaanse literatuur, hetgeen onvermijdelijk een zekere eenzijdigheid betekent. Daarnaast ligt de nadruk, zoals in zo vele studies van en over Montessori, sterk op het jonge kind. Dat blijkt al direct uit de illustraties, 22 foto's betreffen de onderbouw, 7 de middenbouw en slechts een enkele verwijst naar de bovenbouw van de basisschool. Van oudere leerlingen wordt in het geheel niet gerept, terwijl montessori-onderwijs zich – ook in de VS – uitstrekt tot in het voortgezet onderwijs. Een duidelijker differentiatie naar leeftijd zou wenselijk zijn. Nu valt de nadruk toch wel sterk op die curriculumonderdelen waarvoor traditioneel montessorimateriaal voorhanden is. Doordat Lillard Montessori als uitgangspunt kiest, komen sommige aspecten die voor de ontwikkeling van het kind van belang zijn, niet of te weinig aan bod. Zo bevindt het kind zich in een proces van overname van de cultuur van oudere generaties. Daarin spelen volwassenen een centrale rol en worden programma's door de gemeenschap vastgelegd. Ook bij Lillard, zoals bij Montessori, worden deze onderwerpen slechts zijdelings behandeld. Dat is jammer. Maar het eindoordeel is positief; het boek is van harte aanbevolen.

Angeline Stool Lillard 2005; 'Montessori'; Oxford University Press; ISBN 13978-0-19-516868-6.

Daan Lockhorst is lid van het Wetenschappelijk Bureau van de NMV.